Lietas Nr. A420298015
Lietas arhīva Nr. A42-00724-16/36

**SPRIEDUMS**
**Latvijas tautas vārdā**

Jelgavā 2016.gada 23.februārī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā: tiesnese S.Ozola,

piedaloties atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras pārstāvei /pers. A/,

atklātā tiesas sēdē Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc pieteicēja /pers. B/ pieteikuma par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējam tiktu piešķirta kaitējuma atlīdzība kā Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekam.

**Aprakstošā daļa**

[1] 2015.gada 6.jūlijā pieteicējs Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – aģentūra vai iestāde) Jelgavas reģionālajā nodaļā iesniedza iesniegumu, kurā lūdza piešķirt kaitējuma atlīdzību kā Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekam.

Ar aģentūras Jelgavas reģionālās nodaļas inspektora 2015.gada 14.jūlija lēmumu Nr.15/1526110 (turpmāk – 14.jūlija lēmums) pieteicējam atteikts piešķirt kaitējuma atlīdzību kā Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, jo pieteicējs saņem vecuma pensiju, kas piešķirta, saglabājot invaliditātes pensiju kaitējuma atlīdzības apmērā.

Ar aģentūras direktora 2015.gada 18.augusta lēmumu Nr.09-7/5808 (turpmāk – 18.augusta lēmums), izskatot pieteicēja 14.jūlija lēmuma apstrīdēšanas iesniegumu, tas atstāts negrozīts.

Lēmumā konstatēts turpmāk minētais.

[1.1] Pieteicējam 1992.gada 22.septembrī Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija noteica 2.grupas invaliditāti, kuras cēlonis ir saslimšana, kas saistīta ar Černobiļas atomelektrostacijas (turpmāk – AES) avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu un 100% darbspēju zaudējumu. Atkārtotas medicīniskās ekspertīzes rezultātā pieteicējam no 2000.gada 7.marta noteikta 2.grupas invaliditāte un noteikts 79% darbspēju zaudējums bez atkārtota pārbaudes termiņa.

[1.2] Sociālās garantijas Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem nosaka Černobiļas atomelektrostacijas likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas atomelektrostacijas avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likums (turpmāk – Černobiļas AES avārijas likums), kas stājās spēkā 2000.gada 1.janvārī.

Tā kā pieteicējam invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu konstatēta 1992.gada 22.septembrī, tas ir, līdz Černobiļas AES avārijas likuma spēkā stāšanās dienai, tad invaliditātes pensija viņam tika aprēķināta kaitējuma atlīdzības apmērā, pamatojoties uz likuma "Par valsts pensijām" normām, Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1991.gada 15.maija lēmumu "Par pasākumiem, kas veicami, lai uzlabotu Černobiļas AES avārijas rezultātā cietušo Latvijas Republikas iedzīvotāju sociālo stāvokli" un Ministru kabineta 1997.gada 30.decembra noteikumu Nr.441 "Noteikumi par darbā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu" (1998.gada 18.augusta noteikumu Nr.308 redakcija; turpmāk – Noteikumi Nr.441) 38.1., 38.2.punktu pēc formulas: PA=90%VSxDZ, kur PA – pensijas apmērs; VS – vidējā darba samaksa – Centrālās statistikas pārvaldes aprēķinātā mēneša vidējā bruto samaksa sabiedriskajā sektorā strādājošajiem par iepriekšējo ceturksni un DZ – profesionālo darbspēju zaudējuma pakāpe procentos.

Tajā gadījumā, ja invaliditātes pensijas apmērs, kas aprēķināts saskaņā ar likuma "Par valsts pensijām" normām bija mazāks par kaitējuma atlīdzības apmēru, pensiju piešķīra un izmaksāja atbilstoši darbspēju zaudējuma pakāpei un vidējai darba samaksai, tas ir, kaitējuma atlīdzības apmērā.

[1.3] Sasniedzot valsts vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo vecumu, no 2006.gada 2.janvāra pieteicējam invaliditātes pensijas (kaitējuma atlīdzības apmērā) vietā tika piešķirta vecuma pensija. Likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 19.punkts paredz, ka invaliditātes pensijas vietā piešķirtā vecuma pensija invaliditātes laikā nedrīkst būt mazāka par invaliditātes pensiju, kas saņemta līdz vecuma pensijas piešķiršanas dienai. Tā kā saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām" aprēķinātās vecuma pensijas apmērs 95,88 lati bija mazāks nekā invaliditātes pensijas (kaitējuma atlīdzības apmērā) apmērs 137,58 lati, tad pieteicējam tika piešķirta vecuma pensija, kas aprēķināta nevis saskaņā ar likuma "Par valsts pensijām" normām, bet noteikta kaitējuma atlīdzības apmērā.

Černobiļas AES avārijas likuma 8.panta pirmā daļa paredz, ka tiesības uz kaitējuma atlīdzību ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, kuram ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu.

Savukārt saskaņā ar Černobiļas AES avārijas likuma 10.panta pirmo daļu vienlaicīgi kaitējuma atlīdzību un valsts pensiju var saņemt Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieki, ja viņu invaliditāte saistīta ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanu (vai viņu nāves gadījumā darbnespējīgie ģimenes locekļi), kuri saņem invaliditātes, vecuma vai apgādnieka zaudējuma pensiju, kas aprēķināta saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām".

Pieteicējam ir piešķirta vecuma pensija, saglabājot iepriekš saņemtās invaliditātes pensijas apmēru, kas noteikta, ņemot vērā Centrālās statistikas pārvaldes aprēķināto mēneša vidējo bruto darba samaksu sabiedriskajā sektorā strādājošajiem un pieteicēja darbspēju zaudējuma pakāpi, nevis aprēķināta saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" noteikto vecuma pensijas aprēķināšanas kārtību, tas ir, ņemot vērā personas apdrošināšanas stāžu, personas kontā reģistrētās sociālās apdrošināšanas iemaksas pensijas apdrošināšanai u.c. faktorus.

Tā kā pieteicējam piešķirtā vecuma pensija ir noteikta kaitējuma atlīdzības apmērā, vēlreiz kaitējuma atlīdzību saskaņā ar Černobiļas AES avārijas likuma 10.panta pirmo daļu piešķirt nav pamata.

[2] Administratīvajā rajona tiesā 2015.gada 10.septembrī saņemts pieteicēja pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, kas pamatots ar turpmāk norādīto.

[2.1] Pieteicējs ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieks, kuram piešķirta 1.grupas invaliditāte un 100% darbspēju zaudējums. Pieteicējs invaliditātes pensiju sāka saņemt no 1992.gada 22.septembra. Invaliditātes pensija tika aprēķināta kaitējuma atlīdzības apmērā.

No 2006.gada 2.janvāra invaliditātes pensijas vietā tika piešķirta vecuma pensija, tā tika piešķirta saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām".

Černobiļas AES avārijas likuma 10.panta pirmajā daļā noteikts, ka vienlaicīgi kaitējuma atlīdzību un valsts pensiju var saņemt Černobiļas AES

avārijas seku likvidēšanas dalībnieki, ja viņu invaliditāte saistīta ar minētās avārijas seku likvidēšanu, kuri saņem invaliditātes vai vecuma pensiju, kas aprēķināta saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām".

[2.2] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91.pantā noteikts pienākums nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Pieteicējam šī attieksme netiek nodrošināta, aizbildinoties, ka laikā, kad citiem invalīdiem piemēroja labvēlīgāku tiesību normu, maksājot gan invaliditātes pensiju, gan kaitējuma atlīdzību, pieteicējs no invaliditātes pensijas saņēmēja tika pārdēvēts par vecuma pensijas saņēmēju, tādēļ pieteicējam palika tikai pensija, bet kaitējuma atlīdzību nemaksāja.

[2.3] Pieteicējam saskaņā ar Ministru kabineta 2001.gada 23.augusta noteikumu Nr.378 "Darbā nodarītā kaitējuma atlīdzības aprēķināšanas, finansēšanas un izmaksas kārtība" 17.1.1.apakšpunktu un 20.punktu kaitējuma atlīdzību ir tiesības saņemt arī par periodu 12 mēnešus pirms pieprasījuma iesniegšanas dienas – no 2014.gada 6.jūlija.

[2.4] Černobiļas AES avārijas likuma 10.panta pirmajā daļā noteiktā kaitējuma atlīdzība ir papildu sociālā garantija Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem, kas zaudējuši darbspējas, un tā piešķirama arī tad, ja persona jau saņem valsts vecuma pensiju.

Pieteicējs norāda uz līdzīgām lietām Nr.A42558308 un Nr.A420314114, kurās tiesa uzdeva aģentūrai piešķirt personām kaitējuma atlīdzību.

Arī Satversmes tiesa ir atzinusi, ka valstij, nostiprinot Satversmē indivīda tiesības uz sociālo nodrošinājumu kā cilvēka pamattiesību, ir pienākums gādāt par šo tiesību ievērošanu, bet aģentūra ar savu rīcību pretēji cenšas atņemt pieteicējam viņa tiesības, liedzot saņemt pienākošo kaitējuma atlīdzību.

[3] Aģentūra rakstveida paskaidrojumos par pieteikumu norāda, ka prasījumu neatzīst, atsaucoties un 18.augusta lēmumā ietverto pamatojumu.

[4] Tiesas sēdē iestādes pārstāve prasījumu neatzina, balstoties uz 18.augusta lēmumā un rakstveida paskaidrojumos ietverto pamatojumu.

## Motīvu daļa

[5] Tiesa, izvērtējot lietas materiālus un uzklausot iestādes pārstāvja tiesas sēdē sniegtos paskaidrojumus, atzīst, ka pieteikums ir pamatots un apmierināms.

[6] Tiesa konstatē, ka lietā nepastāv strīds, ka pieteicējs ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieks, kuram ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu.

Lietā ir strīds, vai pieteicējam, kurš saņem vecuma pensiju (iepriekš – invaliditātes pensiju kaitējuma atlīdzības apmērā), pamatojoties uz Černobiļas AES avārijas likuma 10.panta pirmo daļu, papildus ir piešķirama kaitējuma atlīdzība kā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, kuram ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu.

[7] Černobiļas AES avārijas likuma 1.panta 4.punkts noteic, ka kaitējuma atlīdzība ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam vai viņa nāves gadījumā – viņa apgādībā bijušajiem darbnespējīgajiem ģimenes locekļiem piešķiramā naudas summa, kas Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam kompensē ienākumu zaudēšanu sakarā ar darbspējas zaudējumu, bet apgādājamajam – iztikas avota zaudēšanu.

Černobiļas AES avārijas likuma 8.panta pirmās daļas 1.punkts noteic, ka tiesības uz kaitējuma atlīdzību ir Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, kuram ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu.

Atbilstoši Černobiļas AES avārijas likuma 9.panta pirmajai daļai kaitējuma atlīdzību šā likuma 8.panta pirmās daļas 1.punktā minētajām personām piešķir un pārrēķina tādā pašā kārtībā un apmērā kā kaitējuma atlīdzību personām, kuras līdz 1997.gada 1.janvārim ir cietušas nelaimes gadījumā darbā vai kurām ir konstatēta arodslimība.

Černobiļas AES avārijas likuma 10.panta pirmā daļa noteic, ka Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieki, kuriem ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar minēto darbu veikšanu, vienlaicīgi var saņemt kaitējuma atlīdzību un valsts pensiju, kas piešķirta saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām".

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Augstākā tiesa) līdzīgā lietā, interpretējot iepriekš norādītās tiesību normas, secināja, ka kaitējuma atlīdzība ir likumdevēja noteikta papildu sociālā garantija Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem, kas zaudējuši darbspējas, un tā piešķirama arī tad, ja persona jau saņem valsts pensiju – vecuma vai invaliditātes pensiju. Tas, ka likumdevējs Černobiļas AES avārijas likuma 9.pantā noteicis, ka minētā kaitējuma atlīdzība piešķirama tādā pašā kārtībā un apmērā kā kaitējuma atlīdzība personām, kuras līdz 1997.gada 1.janvārim ir cietušas nelaimes gadījumā darbā, un tas, ka konkrētajā lietā pieteicējam izmaksājamās vecuma pensijas apmērs atbilst sākotnēji noteiktajam invaliditātes pensijas apmēram, kas aprēķināts, izmantojot kaitējuma atlīdzības aprēķināšanas noteikumus, nenozīmē, ka pieteicējs nepamatoti pretendē uz divām kaitējuma atlīdzībām. Izsekojot tiesiskā regulējuma vēsturiskajai attīstībai, secināms, ka likumdevējs abām izmaksām, kuru vienlaicīgu saņemšanu noteic Černobiļas AES avārijas likuma 10.panta pirmā daļa, ir paredzējis līdzīgus noteikumus to apmēra aprēķināšanā (*sk. Augstākās tiesas 2012.gada 18.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-11/2012 13.punktu*).

[8] Tiesa no lietas faktiskajiem apstākļiem konstatē, ka pieteicējam no 1992.gada 22.septembra līdz 2006.gada 2.janvārim bija piešķirta invaliditātes pensija kā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam. Minētā invaliditātes pensija kā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem, kuriem invaliditāte bija iegūta līdz 2000.gada 1.janvārim, tika aprēķināta kaitējuma atlīdzības apmērā, pamatojoties uz Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1991.gada 15.maija lēmumu "Par pasākumiem, kas veicami, lai uzlabotu Černobiļas AES avārijas rezultātā cietušo Latvijas Republikas iedzīvotāju sociālo stāvokli".

Augstākā tiesa iepriekš norādītajā lietā, izvērtējot tiesisko regulējumu, kas pastāvēja 1992.gadā (*arī šajā lietā pieteicējam 1992.gadā tika piešķirta invaliditātes pensija*), secināja, ka no šī tiesiskā regulējuma neizriet, ka invalīdiem – Černobiļas AES avārijas seku likvidatoriem invaliditātes pensijas vietā būtu piešķirta kaitējuma atlīdzība, bet gan tas, ka minētājām personām piešķirtā invaliditātes pensija ir aprēķināma nevis pēc likuma "Par valsts pensijām" noteiktās formulas, bet gan kā papildu sociālā garantija pēc noteikumiem, kas noteikti kaitējuma atlīdzības aprēķināšanai (*sk. turpat 12.punktu*).

Pieteicējam 2006.gada 2.janvārī invaliditātes pensijas vietā tika piešķirta vecuma pensija un atbilstoši spēkā esošajām tiesību normām – likuma "Par valsts pensijām" 17.pantam un pārejas noteikumu 19.punktam vecuma pensijas apmērs noteikts iepriekš aprēķinātās invaliditātes pensijas apmērā.

Augstākā tiesa atzinusi, ka invaliditātes pensijas saņēmējam pēc vecuma pensijas piešķiršanai noteiktā vecuma sasniegšanas ir piešķirama un aprēķināma vecuma pensija atbilstoši likumā noteiktai vecuma pensijas aprēķina formulai, kura neietver kaitējuma atlīdzību. Tikai tādā gadījumā, ja šādi aprēķinātā vecuma pensija ir mazāka nekā līdz tam saņemtā invaliditātes pensija, vecuma pensija ir izmaksājama iepriekš saņemtās invaliditātes pensijas apmērā (*sk. Augstākās tiesas 2012.gada 18.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-11/2012 12.punktu*).

[9] Tiesa konstatē, ka no tiesību normām un Augstākās tiesas atziņām izriet, ka kaitējuma atlīdzība ir papildu sociālā garantija Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, kuram ir noteikta invaliditātes cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu (kuri zaudējuši darbspējas), un vecuma pensija neietver kaitējuma atlīdzību, tā piešķirama arī tad, ja persona saņem arī vecuma pensiju.

Ņemot vērā minēto, iestādes atteikums pieteicējam piešķirt kaitējuma atlīdzību kā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam, jo pieteicējs saņem vecuma pensiju kaitējuma atlīdzības apmērā, nav tiesisks.

Līdz ar to pieteicēja pieteikums ir apmierināms un iestādei uzdodams izdot pieteicējam labvēlīgu administratīvo aktu – piešķirt kaitējuma atlīdzību,

pamatojoties uz Černobiļas AES avārijas likuma 10.panta pirmo daļu.

[10] Černobiļas AES avārijas likuma 9.panta pirmajā daļā noteikts, ka kaitējuma atlīdzību piešķir un pārrēķina tādā pašā kārtībā un apmērā kā kaitējuma atlīdzību personām, kuras līdz 1997.gada 1.janvārim ir cietušas nelaimes gadījumā darbā vai kurām ir konstatēta arodslimība. Tātad atbilstoši šai tiesību normai ir jāveic pieteicējam piešķiramās kaitējuma atlīdzības aprēķins, piemērojot Ministru kabineta 2001.gada 23.augusta noteikumos Nr.378 "Darbā nodarītā kaitējuma atlīdzības aprēķināšanas, finansēšanas un izmaksas kārtība" noteikto kārtību un termiņus. Proti, atbilstoši šo noteikumu Nr.378 17.1.1.apakšpunktam un 20.punktam lēmumu par kaitējuma atlīdzības piešķiršanu pieņem, pamatojoties uz darbinieka pieprasījuma par kaitējuma atlīdzības piešķiršanu, par iepriekšējo laikposmu, bet ne vairāk kā par 12 mēnešiem pirms pieprasījuma iesniegšanas dienas.

Ar lietas materiāliem konstatējams, ka pieteicējs iestādē ir vērsies ar 2015.gada 6.jūlija iesniegumu. Līdz ar to kaitējuma atlīdzība ir aprēķināma un izmaksājama ar 2014.gada 6.jūliju.

[11] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu (tostarp arī par pagaidu aizsardzības lūgumu samaksāto valsts nodevu).

Ievērojot to, ka pieteicēja pieteikums ir apmierināts, no atbildētāja (Latvijas Republikas) par labu pieteicējam piespriežama viņa samaksātā valsts nodeva 28,46 *euro*.

**Rezolutīvā daļa**

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 246.-251.pantu, 254.pantu un 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

**nosprieda**

**Apmierināt** /pers. B/ pieteikumu.

**Uzlikt par pienākumu** Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas izdot administratīvo aktu par kaitējuma atlīdzības piešķiršanu un izmaksāšanu /pers. B/ kā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam no 2014.gada 6.jūlija.

**Piespriest** no atbildētājas Latvijas Republikas par labu /pers. B/, personas kods /personas kods/, viņa samaksāto valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā.

Tiesnese S.Ozola